

Dzieje Polonii amerykańskiej

Polonia amerykańska liczyła w 2010 roku (według danych amerykańskiego spisu powszechnego) 9,5 miliona osób, co czyni ją ósmą co do wielkości amerykańską grupą etniczną, a zarazem największą i najbogatszą częścią polskiej diaspory. Bywała idealizowana i demonizowana, przeceniana i niedoceniana, pomijana i obarczana nadmiernymi ciężarami przez historyków, a zwłaszcza przez polityków i dziennikarzy. I choć trudno znaleźć polską rodzinę, która nie miałaby krewnych za Oceanem, przeciętna wiedza o Polonii jest w Polsce raczej powierzchowna. Relacje prasowe z natury rzeczy eksponują doniesienia sensacyjne i dramatyczne losy jednostek z jednej strony, a z drugiej – powielają stereotyp bogatego „wujka z Ameryki”, wspierającego różne polskie przedsięwzięcia, niekiedy najwyższych lotów. Podręczniki szkolne wspominają o Amerykanach polskiego pochodzenia bardzo pobieżnie i traktują na ogół jako zamerykanizowanych Polaków. Polonia jest marginalizowana, a jej obraz bywa wypaczony także w opracowaniach naukowych.

Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest zapewne brak nowoczesnej polskiej syntezy historii Polonii. Ostatnia, *Polonia amerykańska. 1854-1939* autorstwa Andrzeja Brożka, została opublikowana w 1977 roku. Brożek zakończył swoją historię na roku 1939, gdyż uwarunkowania polityczne PRL nie pozwalały mu obiektywnie przedstawić II wojny światowej i okresu powojennego. Zatem ostatnie osiemdziesiąt lat dziejów Polonii wciąż czeka na polskiego historyka. Ale również w badaniach nad okresami wcześniejszymi w ciągu ostatnich trzydziestu pięciu lat poczyniono spore postępy. Przy czym nie chodzi jedynie o szczegółowe ustalenia faktograficzne czy o reinterpretację pewnych zjawisk, związanych na przykład ze zniesieniem ograniczeń cenzury. Przede wszystkim do historiografii zostały szeroko wprowadzone obszary przeszłości wcześniej zaniedbywane: historia społeczna, życie codzienne, mikrohistoria, badania porównawcze. Pozwalają one uzyskać w wielu miejscach zupełnie nowy obraz Polonii niż widziany przez pryzmat głównie życia organizacyjnego i działań politycznych.

Naszym zamierzeniem jest przedstawienie wieloaspektowego obrazu dziejów Polonii amerykańskiej na szerokim tle historycznym, społecznym i politycznym obu krajów. Nie unikając tradycyjnych kwestii: organizacji, asymilacji, aktywności politycznej, sylwetek liderów czy dyskusji nad osiągnięciami i niedociągnięciami Polonii, chcielibyśmy też pokazać warunki życia i pracy, polonijną codzienność i odświętność, typowość i specyfikę. Taka perspektywa powinna nadać właściwych proporcji obrazowi grupy polonijnej.

Towarzyszący syntezie wybór tekstów źródłowych ma nie tylko stanowić ilustrację czy potwierdzenie poczynionych ustaleń. Jak dotąd i w Polsce, i w USA brak tego rodzaju wydawnictw dokumentujących życie i dorobek Polonii na przestrzeni lat. Chcielibyśmy pozwolić, by Polacy z Ameryki i Amerykanie polskiego pochodzenia mogli przemówić własnym głosem do szerokiego grona czytelników, w tym także do uczniów i studentów, w których widzimy potencjalnego odbiorcę tego rodzaju publikacji. Chcemy dostarczyć im podstawy do samodzielnych wniosków i refleksji, upatrując w tym szans na ożywienie badań naukowych nad Polonią.

Obie publikacje ukażą się po polsku i po angielsku.